

Opinnäytetyö AMK

Esittävä taide, sirkus

2025

Camilla Berg

Lintu estradilla

– Neitokakadun matka lemmikistä esiintyjäksi

Opinnäytetyö AMK | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Esittävä taide, sirkus

2025 | 33 sivua

Camilla Berg

Lintu estradilla

– Neitokakadun matka lemmikistä esiintyjäksi

Tämä opinnäytetyö käsittelee linnun kasvua lemmikistä esiintyjäksi hyvinvoinnin näkökulmasta. Opinnäytetyö on vahvasti sidoksissa kirjoittajan taiteelliseen opinnäytetyöhön. Työssä tarkastellaan lemmikkilinnun omistamista, siihen liittyviä vaatimuksia sekä linnun ja omistajan suhteen rakentumista. Opinnäytetyö avaa kirjoittajan ja koulutettavan linnun välistä oppimis- ja koulutusprosessia alkumetreiltä valmiiseen yhteiseen esitykseen.

Tutkimusmenetelmä on empiirinen. Koulutettavasta linnusta tehdään konkreettisia havaintoja, joita analysoidaan ja haluttua toimintaa vahvistetaan. Tutkielman tavoitteena on sanallistaa ja analysoida käytännön ohjaustoimintaa linnun kanssa. Työssä keskityn kertomaan toiminnoista, jolla ohjaan lintua oppimaan taitoja, jotka haastavat sen älykkyyttä ja mahdollistavat sille laajemman elinpiirin. Linnun ja ihmisen välinen luottamus on yksi merkittävimpiä tekijöitä esityksen onnistumisen kannalta. Sitoutuneisuus ja tarkat rutiinit linnun arjessa edistävät luottamuksen rakentumista ihmisen ja linnun välillä.

Asiasanat:

lemmikkilintu, luottamus, sirkusesitys

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Performing arts, Circus

2025 | 33 pages

Camilla Berg

A bird on stage

- A cockatiel's journey from pet to performer

This thesis deals with the growth of a bird from pet to a performer from the perspective of well-being. The study is closely connected to the author's artistic thesis. It examines pet bird ownership, the associated requirements, and the development of the relationship between the bird and its owner. Additionally, the thesis provides an in-depth look into the learning and training process between the author and the trained bird, from the initial stages to the final performance.

The research method is empirical. Concrete observations are made of the bird being trained, which are then analyzed, and the desired behavior is reinforced. The aim of this thesis is to verbalize and analyze my practical guidance process with the bird. The focus is on describing the actions through which I guide the bird to learn skills that challenge its intelligence and enable it to access a broader living environment. Trust between the bird and the human is one of the most crucial factors for the success of the performance. Commitment and consistent routines in the bird's daily life support the development of trust between the bird and the human.

Keywords:

pet bird, trust, circus performance

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Papukaija lemmikkinä	8
2.1 Linnun hyvinvointi	9
2.2 Biologia ja käytös	11
2.3 Oman lemmikkilinnun valinta	12
3 Ihmisen ja linnun välinen luottamus	16
3.1 Linnunpoikasten ruokinta	17
3.2 Positiivinen vahvistaminen	18
3.3 Luottamus linnun arjessa	20
4 Lintu estraadilla	21
4.1 Esitysluvat ja eläinoikeudet	21
4.2 Riskit ja niiden ehkäisy	23
4.3 Ciron matka esiintyjäksi	24
5 Lopuksi	29
Lähteet	31

1 Johdanto

Olen toteuttanut haaveitani pienestä asti ja uskonut siihen, ettei mikään ole mahdotonta. Miksi sitten lintu, yhdeksänkymmentä grammaa lihaa, luita ja sulkia osoittautui lähes mahdottomaksi löytää ja omistaa. Jo pelkkä ajatus linnusta havahdutti sisarukseni, vanhempani, opettajani, kouluni ja ystäväni. Aluehallintovirastokaan ei aiemmin ollut törmännyt vastaavaan ideaan. Pidin pääni ja sinusta tuli ennakkopäätös virastolle, koululle, suvulle ja minulle.

Vaan meistä ei tullut valmista, eikä koskaan tulekkaan. Itseni tituleeraaminen kouluttajaksi hävettää. Sinä koulutat minua, olen kiipeilypuu jonka aiemmin sekunnilleen ajoitetut liikkeet pysyvät ja odottavat sinun reittisi suuntaa. Liike pysyy ja sinä olet turvassa kipittäessäsi pystyssä olevaa jalkaani aina varpaan kärkeen asti. Tunnen lämpimät jalkapohjasi ja pienten kynsien takertumisen, olet perillä ja minä jatkan liikettäni. Sinun ehdoillasi on minusta kasvanut loputtoman kärsivällinen.

Tämä opinnäytetyö on sekoitus faktatietoa sekä arjen todellisuutta linnun ja minun tähänastisesta taipaleesta sirkusesiintyjiksi. Kontrasti näiden kirjoitustyylien välillä on tarkoituksellinen. Ne kuvaavat metatason alkuajatusta siitä, kuinka linnun voi kouluttaa ja kuinka prosessi todellisuudessa näyttäytyi. Esityksessä olemme yhdessä kokonaisuus. Tekstissä käytän lintu sanaa viitatessani lintuihin tai sirkuksessa esiintyviin lintuihin yleisnimenä. Ciro-nimeä käytän omasta linnustani, joka on osa taiteellista työtäni. Opinnäytetyön teoriataustaan olen valinnut taiteellisen opinnäytetyöosuuden kannalta olennaisia asioita.

Papukaijat esitellään eläinlajina ja lemmikkeinä. Papukaijojen hyvinvointiin liittyviä käsitteitä, kuten fyysinen elinympäristö, ravinto, sosiaaliset suhteet ja lajinomainen käyttäytyminen, avataan lukujen sisällä. Käyttämästäni positiivisesta vahvistamisesta linnun koulutuksessa löytyy tietoa Ihmisen ja papukaijan välistä luottamusta avaavasta luvusta. Teoriataustassa esittelen myös tuoreimman 2.4.2024 voimaan tulleen eläinsuojelulain vaatimukset eläinten kohtelusta. Olen rajannut käsittelyn sirkuksessa käytettävien eläinten osuuteen. Lupien kohdalla tuon ilmi, että omalla esitykselläni on aluehallintoviraston antama suostumus, joten taiteellinen opinnäytetyö on toteutettu esittelemieni pykälien mukaan eläinten oikeuksia kunnioittaen.

Kuvaan lyhyesti luvussa Ciron matka esiintyjäksi löytämäni tutkimusta, jossa selvitettiin ihmisten asenteita sirkuksessa käytettäviin eläimiin.

Kirjallisessa osuudessa en kuitenkaan takerru pohtimaan sirkuseläinten eettistä taustaa vaan toteutan oman työni huomioiden kaikki sirkuseläimiä koskevat oikeudet ja kohtelen lintuani esityksessä subjektina.

Tässä johdannossa en myöskään esitä kysymyksiä, joihin kirjallinen opinnäytetyö toisi vastauksen. Koko prosessi on ollut oppimista, jossa olemme edenneet seuraavalle askelmalle ja välillä laskeutuneet alaspäin. Loogista olisi esittää kysymys, voiko papukaijan kouluttaa osaksi vapaaseen tahtoon perustuvaa nykysirkuksen esitystä. Jotta kysymykseen saisi validin vastauksen se täytyisi saada myös papukaijalta. Ciro ei osaa kommunikoida puhuen, eikä iPadia käyttäen kuten jotkut papukaijat, joten taiteellisen opinnäytetyön henkeä kunnioittaen pelkkä minun vastaukseni ei riitä. (Kuva 1.)

Kuten taiteessa yleensä, kaikki on jo keksitty. Yritin löytää oman esitykseni kaltaisia tapoja toimia linnun kanssa lavalla. Linnusta ja ihmisestä löysin paljon kuva-aineistoa, joissa nähtävissä oli sama yhteys ja tunne, jota tavoittelen. Kuvissa lintu esiintyy subjektina ja symbolina. Tutkielmani sisältää valokuvia Cirosta ja minusta, joiden toivon elävöittävä ja visualisoivan työtäni. (Kuva 2.)

Kuva 1. Teoksen markkinointikuva

Kuva 2. Teoksen lipunmyyntikuva

2 Papukaija lemmikkinä

Lemmikkilinnuiksi kutsutaan lintuja, jotka elävät ihmisten hoidossa. Papukaijat ovat eksoottisia eläimiä, ja ne eroavat merkittävästi tavanomaisista lemmikeistä. Yksi keskeisimmistä eroista on niiden korkea älykkyys ja kyky oppia monimutkaisia taitoja, kuten puhumista ja ongelmanratkaisua (Pepperberg, 1999). Papukaijat ovat myös hyvin pitkäikäisiä, ja monet papukaijalajit voivat elää jopa vuosikymmeniä, mikä tekee niistä elinikäisen sitoumuksen omistajalleen (imodern, 2024). Pitkä elinikä tarkoittaa sitä, että omistajan tulee varautua paitsi lintujen hoitoon, myös mahdollisiin muutoksiin omassa elämäntilanteessa.

Ennen linnun hankkimista on tärkeää tutustua huolellisesti sekä kasvattajiin, että lintujen yleisiin hintatasoihin. Lemmikkilintuja on tarjolla useissa eri lajeissa, ja yksilölliset erot samojen lajien sisällä ovat huomattavia. Linnun fyysinen koko määrittää usein lajin haastavuuden. Suurempi lintu tarvitsee enemmän tilaa lentää, tai jopa isomman huoneen. Sen vuoksi aloittelijoille suositellaan pienikokoisia lintulajeja, kuten undulaatteja ja neitokakaduja (Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024a).

Suomen ympäristökeskuksen (2025a) mukaan valtaosa lemmikkilinnuista kuuluu CITES-säätelyn piiriin, joka tarkoittaa sitä, että kaupankäynnin yhteydessä lintujen osalta vaaditaan vähintään alkuperäistodistus ja CITES I/A-luokan lajeille tarvitaan lisäksi EU-lupa. Papukaijoja pystyy ostamaan lemmikiksi kasvattajilta ja eläinkaupoista. Lintua ei kannata ostaa eläinkaupasta, joka pitää niitä huonoissa oloissa. Ennen linnun ostamista pitää tietää, kuuluuko lintu CITES- säätelyn piiriin, vai ei. Suurin haaste linnun hankinnassa on varmistaa, että lintu on terve. Tämän vuoksi kasvattajaan ja eläinkaupan luotettavuuteen kannattaa kiinnittää erityistä huomiota. Huolellinen taustatyö auttaa löytämään vastuullisen kasvattajan ja hyvinvoivan linnun. Suomessa koirien, kissojen ja pieneläinten kotihoitoa säätelee valtioneuvosto (2010), joka määrittelee omistajan velvollisuudet eläinten hyvinvoinnin takaamiseksi.

2.1 Linnun hyvinvointi

Linnun hyvinvointi jaetaan kahteen pääalueeseen: fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Linnun fyysinen hyvinvointi tarkoittaa sen kehon terveyttä ja toimintakykyä. Tähän sisältyy muun muassa riittävä ja monipuolinen ravinto, puhdas vesi, asianmukainen elinympäristö, sekä mahdollisuus liikkua ja lentää. Psyykinen hyvinvointi viittaa papukaijan henkiseen tasapainoon ja siihen, kuinka hyvin sen käyttäytymistarpeet täyttyvät. Papukaijat ovat älykkäitä ja sosiaalisia lintuja, jotka tarvitsevat henkistä stimulaatiota ja sosiaalista vuorovaikutusta voidakseen hyvin (Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024c).

Linnun perushoitoon kuuluu laadukas ja monipuolinen ruokavalio, puhdas vesi, positiiviset koulutusmenetelmät ja turvallinen ympäristö lentämiselle. Lentäminen on erityisen tärkeää papukaijan fyysiselle terveydelle, sillä se edistää hengityselimistön toimintaa ja auttaa ehkäisemään ylipainoa. Lisäksi säännöllinen liikunta parantaa papukaijan yleiskuntoa ja ehkäisee terveysongelmia (Meehan ym. 2003, 239). Lentäminen on myös papukaijalle luonnollisin tapa paeta vaaraa, joten se luo samalla niille turvallisuuden tunteen (SEY, 2025). Linnut ovat luonnostaan aktiivisia ja tarvitsevat päivittäin tekemistä pysyäkseen hyvinvoivina. On epärealistista odottaa linnun elävän passiivisesti sisätiloissa ilman mahdollisuutta toteuttaa lajityypillistä käyttäytymistä. Linnulle tulee tarjota häkissä laadukkaat orret, jotta kynnet ja nokka kuluvat luonnollisesti (Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024f).

Säännölliset rutiinit ovat hyvin merkittävässä roolissa linnun perushoidossa. Linnun rutiinien tulisi olla niin selkeät, että lintu osaisi itse ennakoita ja toteuttaa niitä. Linnut ovat saaliseläimiä, eikä niitä saisi hätistellä tekemään asioita (Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2025e). Stressin ja pelon välttäminen on olennaista linnun hyvinvoinnin kannalta. Häkissä olo takaa niiden turvallisuuden omistajan ollessa muualla (SEY, 2025). Lintutietoisuutta jakavat yhdistykset, kuten Lemmikkilinnut Kaijuli ry, noudattavat maa-, ja metsätalousministeriön määritteliä suosituksia lintujen kotihäkkien vähimmäiskoosta. Nämä suositukset on laadittu varmistamaan linnulle riittävästi tilaa lajityypilliseen käyttäytymiseen (Maa- ja metsätalousministeriö, 2021).

Linnulle tulee tarjota kotona turvallinen ympäristö, joka tarkoittaa monipuolisia oleskelupaikkoja sekä mahdollisten vaaratekijöiden poistamista. Lemmikkilinnut Kaijuli ry (2024d) ohjeistaa poistamaan sähköjohdot näkyviltä ja suojaamaan kaikki

mahdolliset terävät pinnat, jotta linnun loukkaantumisriski pienenee. Lisäksi on huomioitava, että talouden muut lemmikit saattavat olla linnulle vaaraksi. Myös rikkiäiset lelut voivat muodostaa takertumisen riskin. SEY:n (2025) mukaan huoneiston lämpötila voi vaikuttaa merkittävästi linnun terveyteen. Liian kylmä tila voi altistaa sen vilustumiselle, kun taas kuumuus voi johtaa pahimmillaan lämpöhalvaukseen. Lisäksi peilit voivat aiheuttaa harhakuvia ja mahdollisen törmäysvaaran, minkä vuoksi ne on hyvä peittää.

Valaistus on merkittävä tekijä linnun hyvinvoinnin kannalta. Lemmikkilinnut Kaijuli ry (2024a) korostaa, että papukaijat ovat kotoisin alueelta, missä päivän ja yön vaihtelu on selkeä, eikä Suomen luonnollinen valorytmi vastaa tätä. Tästä syystä ihmisen tulee säätää valaistus linnulle sopivaksi. SEY (2025) suosittelee UV-valaisimen käyttöä häkin läheisyydessä, sillä lintujen näkö on kehittynyt havaitsemaan ultraviolettivaloa, mikä on olennainen osa esimerkiksi parinvalintaa, ruuan hankintaa ja kommunikaatiota. Vääränlainen valaistus voi häiritä linnun hormonitoimintaa ja kaventaa sen aistimaailmaa. (Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024a). Valon säätely tulee toteuttaa niin, että linnuille taataan 12 tuntia valoisaa päivää ja 12 tuntia pimeää yötä (SEY, 2025). Ajastimien asettaminen lamppuihin, helpottaa omistajan arkea, sillä lintujen päivärytmi tapahtuu itsestään oikealla aikataululla.

Papukaijat ovat erittäin sosiaalisia lemmikkejä, ja tarvitsevat kumppanin rinnalleen. SEY:n mukaan linnun luontaiseen käyttäytymiseen kuuluu kommunikointi toisten lintujen kanssa. Lajitoveri tarjoaa mahdollisuuden lajityypilliseen käyttäytymiseen, kuten ääntelyyn, leikkimiseen ja höyhenten hoitamiseen. Itsekseen pidetty lintu on yksinäinen, mikä voi johtaa pahimmillaan eläimen stressiin ja ongelmakäytökseen. Vaikka papukaijat pitävät itse huolta höyhenistään, ne arvostavat silti säännöllistä sumutusta tai kylpemismahdollisuutta. Lajitoveri tarjoaa papukaijalle jatkuvasti seuraa, mikä saattaa helpottaa myös omistajan arkea. Vaikka ihminen voi olla papukaijalle tärkeä kumppani, mikään ei pysty täysin korvaamaan lajitoverin kanssa käytävää vuorovaikutusta (Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024d).

2.2 Biologia ja käytös

Papukaijat ovat monimuotoinen linturyhmä, joka käsittää yli 350 lajia. Ne ovat tunnettuja kirkkaista väreistään, älykkyydestään, pitkäikäisyydestään ja kyvystä matkia ääniä. Papukaijat ovat elinikäinen sitoumus omistajalleen, sillä osa lajeista voi elää jopa 80-vuotiaiksi. Papukaijoilla on vahva koukkumainen nokka, joka soveltuu erinomaisesti ravinnon käsittelyyn. Niiden jaloissa on kaksi varvasta, jotka osoittavat eteenpäin ja kaksi taaksepäin, mikä parantaa niiden tarttumiskykyä (Papukaija.fi, n.d.).

Linnut ovat luonteeltaan varovaisia ja säikkyjä eivätkä ne yleensä arvosta kosketusta. SEY (2025) korostaa, että lintua tulee lähestyä aina varoen ja lukien tämän kehonkieltä. Vaikka yksilö olisikin jo hyvin kesy, se saattaa reagoida herkästi äkillisiin ja uusiin tilanteisiin. Koska linnut eroavat merkittävästi nisäkkäistä, niitä ei voi lähestyä samalla tavalla kuin esimerkiksi koiria ja kissoja. Lemmikkilinnut Kaijuli ry:n (2024b) mukaan linnun suhde ihmisiin perustuu täysin sen aikaisempaan kokemukseen ja luottamus onkin yksi merkittävimmistä tekijöistä linnun ja ihmisen välisessä yhteistyössä.

Älykkyys on merkittävä piirre papukaijoissa. Niiden älykkyyttä voidaan tässä tapauksessa kuvata esimerkiksi kyvyllä oppia uusia asioita ja soveltaa oppimaansa muihin tilanteisiin. Ne kykenevät oppimaan monimutkaisia tehtäviä ja suorittamaan ongelmanratkaisua (Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024b). Lintu oppii jatkuvasti ympäristössään ja muuttaa käytöstään sen mukaan, mitä se kokee itselle hyödylliseksi. Se voi esimerkiksi keksiä keinot välttää mahdolliset epämiellyttävät tilanteet, kuten häkkiin menon (SEY 2025).

Papukaijat ovat hyvin sosiaalisia eläimiä, ja muodostavat elinikäisiä suhteita lajitoveriensä kanssa. Papukaijat kommunikoivat monin eri tavoin, kuten äännelemällä, eleillä ja höyhenten eri asennoilla. Ne tykkäävät oleilla korkeissa paikoissa ja hakeutuvat niihin tietoisesti. Korkeat oleskelupaikat luovat niille turvallisuuden tunteen. Lintuperspektiivistä on myös helpompi tarkkailla ympäristöä ja tarvittaessa paeta nopeasti (Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024b).

Linnun sukupuolen määrittäminen voi vaatia sen geneettistä testausta. DNA-testillä joka perustuu verinäytteeseen tai höyheniin, voidaan määrittää linnun sukupuoli

luotettavasti (Cameron 2012, 88). Papukaijoilla sukupuolen väliset erot vaihtelevat huomattavasti lajista riippuen. Jollakin lajeilla sukupuoli on selkeästi havaittavissa, kun taas toisilla erot voivat olla vähäisiä tai olemattomia. Ilman testausta lintujen sukupuolta voidaan arvioida mm. sulkapuvun, äänenkäytön ja käytöksen perusteella. Lopullinen varmuus saattaa ilmetä linnun ensimmäisen sulkasadon yhteydessä, tai ei silloinkaan (Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024a).

2.3 Oman lemmikkilinnun valinta

Sain alun perin idean lintunumerosta Ranskan opintomatkalta. Vierailimme vuosikurssimme kanssa Cirka-festivaaleilla Ranskassa. Näin festivaaleilla ammattilaisesityksen, missä oli mukana hanhia, kyyhkyjä ja muita maatilan eläimiä. Eläimillä ei ollut kuitenkaan esityksessä suurempaa roolia, eikä niille ollut opetettu esitystä varten erillisiä taitoja. Ne siis oleilivat taustalla ja linnut saivat lentää vapaasti ulkotilassa. Tästä sain idean, jota lähdin työstämään viimeiseksi koulutyökseksi. Victor Cathalan ja Kati Pikkaraisen teos ” À ciel ouvert” on akrobatiaa ja musiikkia sisältävä esitys, ohikulkevien eläinten parissa. Teos oli omasta mielestäni hyvin samaistuttava ja melkein jopa hieman kaoottinen. Nykysirkusteoksen kruunasivat eläimet, jotka toteuttivat niille lajityypillistä käyttäytymistä teosympäristössä.

Kuva 3. Juliste ”A ciel ouvert”

Matkalta palattuani aloin tutkia aktiivisesti eri papukaijalajien piirteitä ja yritin löytää itselleni sopivan yksilön. Laji, johon päädyin oli neitokakadu, sillä ne sopivat hyvin aloittelijoiden lemmikeiksi. Niiden ulkoasu ei kuitenkaan miellyttänyt silmääni, sillä ne ovat tyypillisesti väritykseltään harmaavalkoisia. Linnun pään väritys on keltainen ja poskia korostavat punaiset täplät. Selvitin, että linnuista voidaan jalostaa harvinaisempia värimuunnoksia, mutta sellaisen löytäminen voi olla hyvin haasteellista. Helmikuussa 2024 löysin kasvattajan, joka oli myynyt kyseistä värimuunnosta. Tarkoitukseni oli silloin vain tiedustella asiaa, mutta heillä sattuihin olemaan yhdeksän viikon ikäinen poikanen saatavilla. Silloin tein viikon varoitusajalla elämäni rohkeimman hankinnan.

Ennen poikasen hankintaa kysyin lintuspesialistin mielipidettä lajista, ja sen sopivuudesta esiintymistarkoitukseen. Aikoinaan hän sanoi minulle, että ei usko tämän linnun olevan välttämättä paras vaihtoehto kaavailemaani tarkoitukseen. Päädyin kuitenkin ottamaan riskin, sillä isompaan lintuun sitoutuminen tuolloin ei ollut mahdollista. Jos hankkimani yksilö ei olisi sopiva ja halukas yhteistyöhön, se olisi jäänyt lemmikin rooliin luokseni.

Matkan varrella olen oppinut paljon asioita lemmikkilinnun omistamisesta. Teoria ja käytäntö eivät aina kohtaa, jokainen lintu on erilainen ja oma persoonansa. Systemaattisella toistolla, positiivisella palkitsemisella ja linnun osallistamisella olemme luoneet meille tärkeät päivärutiinit. Olen oppinut lukemaan lintuni elekieltä niin kotona kuin lavalla. Tämän tiedon avulla pystymme välttämään epämiellyttäviä tilanteita ja tunnistan, milloin linnulle on syytä antaa tilaa. Lemmikkilintua en suosittele kenellekään, joka kokee tarvetta olla jatkuvassa vuorovaikutuksessa lemmikkinsä kanssa. Lintua ei voi lähestyä, silloin kun itse haluaa, vaan ihmisen pitää ymmärtää milloin lintu haluaa lähestyä.

Omaa lemmikkilintua valitessa on hyvä kiinnittää huomiota myös linnun sukupuoleen. Ostamani linnun sanottiin olevan sukupuoleltaan naaras. Vuoden ikäisenä ensimmäisen sulkasadon päätteeksi linnulle muodostui kuitenkin valkoinen maski ja yksivärinen tumma pyrstö. Jatkuva melodioiden laulamisen ja sulkapuvun muutoksen summana minulle selvisikin hänen olevan uros. Poikasen syntyessä sillä on automaattisesti naaraan sulkapuku, mikä tekee sukupuolen ennustamisesta

vieläkin haasteellisempaa. Kuvista 4 ja 5 ilmenee radikaali muutos Ciron värityksessä sulkapuvun valmistuttua.

Kuva 4. Poikasen sulkapuku kahden kuukauden ikäisenä

Kuva 5. Aikuisen sulkapuku vuoden ikäisenä

Lemmikkilinnuissa naaras ja uros tulevat parhaiten toimeen keskenään. Hankin Cirolle kumppaniksi toisen linnun kesäkuussa 2024. Toisen linnun olen nimennyt Taneksi. Lintuni ovatkin luoneet keskenään hyvin erityisen yhteyden (kuva 6). Tämä ilmenee esimerkiksi sulkien hoitamisella. Silloin linnut hoitavat toistensa höyheniä erityisesti pään ja kaulan alueelta, minne ne eivät itse ylety. Sen lisäksi ne puuhaavat yhdessä häkin ulkopuolella, mikä osoittaa että ne viihtyvät toistensa seurassa. Vuorovaikutus lajikumppanin kanssa antaa niille suuremman mahdollisuuden lajityypilliseen käyttäytymiseen ja lisää lintujen hyvinvointia.

Kuva 6. Ciro (Vasen), Tane (oikea)

3 Ihmisen ja linnun välinen luottamus

Luottamus on keskeinen tekijä ihmisen ja linnun välisessä yhteistyössä. Erityisesti ihmisen ja linnun välisessä vuorovaikutuksessa luottamuksen merkitys korostuu (Harrison & Lightfoot, 2006, 102). Meehan, Millam ja Mench (2003, 231) korostavat, että vaikka odottamattomia tilanteita voi aina esiintyä, linnun ja ihmisen välinen vahva luottamus auttaa käsittelemään näitä tilanteita onnistuneesti.

Luottamuksen rakentaminen tapahtuu aina linnun ehdoilla, mikä tekee elekielen ymmärtämisestä olennaisen taidon. Pepperbergin (1999, 44) mukaan linnun käyttäytymisen tarkkaileminen auttaa ymmärtämään, milloin sitä voi lähestyä ja milloin taas on syytä antaa sille tilaa. Harrison ja Lightfoot (2006, 122) lisäävät, että väärin tulkittu ele tai liian nopea lähestyminen voi johtaa linnun varautuneisuuteen, mikä puolestaan hidastaa luottamuksen rakentumista.

Kaikki linnut eivät suhtaudu ihmisiin samalla tavalla, jotkut yksilöt saattavat hyväksyä vain yhden henkilön lähelleen, kun taas toiset voivat tottua useampaan ihmiseen. Cameron (2012, s. 90) huomauttaa, että tämä voi aiheuttaa haasteita erityisesti perheissä, joissa lintu ei automaattisesti hyväksy kaikkia perheenjäseniä samalla tavalla. Lisäksi linnun luottamus ei välttämättä ole pysyvää, vaan se voi muuttua kokemusten ja vuorovaikutuksen myötä (Meehan, Millam & Mench, 2003, 239). Esimerkiksi epä johdonmukainen käsittely voi horjuttaa luottamusta, jolloin lintu saattaa alkaa vältellä ihmistä tai reagoida siihen stressaantuneesti (Pepperberg, 1999, 60).

Monet papukaijat voivat kiintyä hyvin voimakkaasti yhteen ihmiseen, mutta tämä riippuu vahvasti linnun lajista ja yksilöllisestä luonteesta (Cameron, 2012, 178). Harrison ja Lightfoot (2006, 110) toteavat ihmiseen leimaantumisen olevan kuitenkin erityisen yleistä, sillä papukaijat ovat luonnossa taipuvaisia muodostamaan elinikäisiä parisuhteita yhden kumppanin kanssa. Tämä taipumus voi siirtyä myös lemmikkieläimestä ihmiseen, sillä jotkut linnut saattavat nähdä omistajansa kumppaninaan, jos niiltä puuttuu lajitoveri (Cameron, 2012, 97).

Luottamuksen rakentaminen on pitkäjänteinen prosessi, jossa tärkeintä on ymmärtää lintua yksilönä ja toimia sen ehdoilla (Pepperberg, 1999, 77). Kokemusten laatu, jatkuva vuorovaikutus ja ihmisen läsnäolon johdonmukaisuus ovat avainasemassa ihmisen ja linnun välisen suhteen kehittämisessä (Cameron, 2012, 189).

3.1 Linnunpoikasten ruokinta

Ihmisen ja linnun välisen yhteyden varhaisella muodostumisella on merkitystä linnun koulutettavuuteen. Lintu, joka on tottunut ihmisen käsittelyyn poikasena, on helpompi kouluttaa myöhemmin. Sen sijaan poikanen, joka on kasvanut ilman ihmiskontakteja ja ollut vuorovaikutuksessa vain lajitoveriensä kanssa, saattaa luonnostaan olla arka ja vältellä ihmistä. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö lintu voisi kesyyntyä (Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024b).

Käsin ruokitut poikaset ovat lintuja, joita ihmiset ruokkivat poikasvaiheessa. Käsin ruokittu poikanen tulee usein läheisemmäksi ihmisen kanssa, koska se saa jatkuvaa vuorovaikutusta ja huomiota. Käsin ruokkiminen auttaa linnun kesyttämässä ja totuttamisessa elämään ihmisen kanssa. Tämä voi kuitenkin johtaa siihen, että käsin ruokittu poikanen saattaa kokea stressiä ihmisen poissa ollessa. Luonnossa linnut kommunikoivat parvensa kanssa huudoilla, ja omistajaan leimautunut lintu käyttää samanlaista kommunikointitapaa ihmisen kanssa (Papukaija.fi, n.d.). Ei käsin ruokitut poikaset ovat lintuja, jotka on kasvatettu täysin niiden emojen hoivassa ilman ihmisen suoranaista puuttumista ruokintaan. Emon ruokkimat linnut ovat hankalampia kesyttää, ja niiden käsittely on huomattavasti haastavampaa (Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024e).

Oma kokemukseni menee yksi yhteen sen kanssa, miten eri eläinyhdistykset kirjoittavat niistä. Omistan käsin ruokitun, että emon ruokkiman linnun, ja yksilölliset erot niiden välillä ovat huomattavat. Esimerkiksi käsin ruokitut poikaset tottuvat helposti ihmisen läheisyyteen ja ovat siksi lähtökohtaisesti helpommin kesytettäviä. Sen sijaan emojen ruokkimat poikaset, joilla ei ole kokemusta ihmisistä, suhtautuvat ihmiseen usein varauksellisemmin. Vaikka käsin ruokitut poikaset saattavat aluksi

vaikuttaa helpommilta, negatiiviset kokemukset voivat heikentää näidenkin lintujen luottamusta nopeasti. Tämä korostaa johdonmukaisuuden ja positiivisten kokemusten merkitystä luottamuksen rakentamisessa.

Jarmo Tuutin (2015) mukaan luottamuksen rakentamisessa voi käyttää apuna erilaisia houkuttimia, kuten herkkuja ja leluja. Kun lintu yhdistää positiivisen kokemuksen ihmisen kanssa olemiseen, luottamus on mahdollista rakentaa. Linnut ovat hyvin erilaisia yksilöitä ja saattavat arvostaa hyvin erilaisia palkkioita. Jotkut linnut pystyy palkitsemaan ruualla, toiset taas arvostavat enemmän rapsutuksia, tai omistajan huomiointia. Omat lintuni arvostavat myös hyvin erilaisia asioita. Käsin ruokittu lintuni on täysin riippuvainen minun huomiostani, eikä se hyväksy ruokaa palkintona onnistumisesta. Emon ruokkima lintuni ei ole lainkaan kontrolloitavissa, ellei se näe konkreettista herkkua kädessäni.

Ihmisen ja linnun jatkuva vuorovaikutus on tärkeää suhteen vahvistamiseksi. Tämä vaatii johdonmukaisuutta ja päivittäisiä rutiineja, jotta edistystä saavutetaan. Lintuja tulee harjoittaa päivittäin astumaan kädelle ja noudattamaan ohjeita. Samoja käskyjä tulisikin käyttää läpi niiden elämän, jotta ne pysyvät yllä. Positiivinen vahvistaminen kasvattaa nopeasti linnun luottamusta ihmiseen ja parantaa sen yhteisöhalukkuutta. Vastaavasti negatiiviset kokemukset heikentävät suhdetta. Virheellinen linnun lähestyminen tai käsittely voi riskeerata viikkojen työn (Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024e).

3.2 Positiivinen vahvistaminen

Linnun positiivinen vahvistaminen on tehokas ja lempeä keino luoda luottamusta eläimen ja sen omistajan välille. Positiivisen vahvistamisen peruserä on onnistumisesta palkitseminen ja epäonnistumisen huomiotta jättäminen. Näin lintu voi itse valita, haluaako se noudattaa käskyjä. Palkinnon saaminen lisää linnun motivaatiota ja itsevarmuutta onnistua tehtävässä. Tämä lähestymistapa luo turvallisen ja positiivisen ympäristön. Lintu saa keskittyä oppimaan oppimiseen, eikä sen tarvitse murehtia virheistään. Positiiviset oppimiskokemukset vahvistavat linnun ja omistajan välistä luottamusta (Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024e).

Suomen eläinten kouluttajat ry (2023) kertoo positiivisen vahvistamisen menetelmästä, joka perustuu eläinten hyvinvointia edistäviin periaatteisiin.

Menetelmä ei ainoastaan edistä tehokasta oppimista, vaan myös syventää linnun ja omistajan välistä suhdetta. Tätä menetelmää on sovellettu laajasti eri eläinlajeille, ja se on todistanut toimivuutensa niin kotieläinten kuin villieläinten koulutuksessa.

Linnun kouluttaminen tarkoittaa käytännössä tärkeiden käyttäytymismallien opettamista, erityisesti turvallisuuden ja hyvinvoinnin varmistamiseksi. Positiivinen vahvistaminen on yksi yleisimmistä tavoista opettaa lintuja käyttäytymään omistajan toivomalla tavalla. Koulutus ei rajoitu temppujen opettamiseen, tai esimerkiksi taiteellisen suorituksen tekemiseen. Lintujen koulutus on ensisijaisesti käytännöllistä ja perustuu elintärkeisiin taitoihin. Linnun kiinni saaminen, tai häkkiin siirtäminen ei ole itsestäänselvyys. Nämä kaikki pieneltä näyttävät asiat tulevat hyvin haasteellisiksi, jos eläintä ei ole näihin koulutettu (Papukaija.fi, n.d.).

Linnuissa on hyvin laaja kirjo yksilöllisiä eroja, mitkä vaikuttavat vahvasti mahdollisuuksiin onnistua eläimen käsittelyssä. Tärkeä osa metodologiaa on antaa linnulle vaihtoehto vaatimuksen sijaan. Positiivisen vahvistamisen kautta voidaan kehittää hyvin käyttäytyviä papukaijoja, vähentää eläimen stressiä, välttää aggressiivisuutta ja saada lintu osallistumaan asioihin innolla (Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024b).

Papukaijat ovat erittäin älykkäitä, minkä vuoksi ne osaavat välttää niille epämiellyttävät tilanteet. Ne oppivat nopeasti rutiineja, jos ne toistuvat ennen epämiellyttäviä tilanteita. Osalla linnuista tällaisia tilanteita voi olla esimerkiksi takaisin häkkiin meno. Jos häkkiin menoon liitetään positiivisen vahvistamisen kokemus, tekeminen helpottuu kerta toisensa jälkeen (Papukaija.fi, n.d.).

Päivittäiset tarkat rutiinit ja niihin liittyvät positiiviset kokemukset vahvistavat koulutusmenetelmien onnistumista. Etenkin suurien papukaijojen koulutuksen puute voi aiheuttaa suurta tuhoa kodissa. Lisäksi monet linnut, kuten kakadut ja Amatsonipapukaijat, voivat huutaa erittäin kovaa. Koulutus takaa sen, että lintu on hallittavissa myös lääkärikäynneillä (Papukaija.fi, n.d.). Hyvin koulutetulle linnulle voidaan mahdollistaa enemmän asioita, kuten vapaana oloa tai ulkona lentämistä. Koulutusprosessi vaatii omistajalta kärsivällisyyttä ja linnun elekielen ymmärtämistä (Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024e).

3.3 Luottamus linnun arjessa

Ciro on käsin ruokittu lintu ja se antaa paremman lähtökohdan koulutukselle kuin toisen ei käsin ruokitun lintuni kohdalla. Giro on myös koulutettu poikasesta asti astumaan ihmisen kädelle. Yhdessä viettämämme ajan jälkeen Giro on leimaantunut minuun ja suhtautuu vieraisiin ihmisiin epäluuloisesti. Aiemmin Ciron liikkumista pystyi rajoittamaan valaistuksen avulla. Pimennetty katsomo ei houkutellut lintua tutkimaan. Nyt Girosta on kehittynyt taitava lentäjä eikä se vierasta pimeää. En enää voi luottaa pimeän tuomaan näennäiseen esteeseen vaan siihen, että Giro valitsee laskeutumispaijakkseen valokeilassa olevan tutun ihmisen.

Ennen esityksen harjoittelun aloittamista Giro piti saada luottamaan uuteen kasvattajaansa. Luottamus piti rakentaa myös toiseen suuntaan. Ciron turvallisuuden vuoksi täytyi tietää, ettei lintu lähde yleisön sekaan ja että se osaa ja haluaa palata luokseni. Tämän jälkeen pystyimme alkamaan yhteisen harjoittelun. Samalla vahvistimme luottamussuhdettamme. Tavoitteenani on ollut saada luottamus sille tasolle, ettei Ciron tekemisiä tarvitse jännittää. Tällöin keskittymiskykyäni riittää myös oman esiintymiseni hallintaan.

Olen kokenut linnun kanssa työskentelyn hyvin palkitsevaksi. Koska linnut eivät automaattisesti luota ihmiseen eivätkä ole kesyjä, onnistumiset ovat sitäkin palkitsevampia. Olen myös oppinut epäonnistumisista ja muuttanut omaa toimintaani linnulle paremmin sopivaksi. Linnun kanssa työskentely on jatkuvaa oppimisprosessia, missä pitää priorisoida linnun tarpeet ennen omiaan. Aikataulujen suunnittelu linnun päivärytmille sopivaksi on ollut haasteellista sovittaa yhteen oman kalenterini kanssa. Olen kuitenkin huomannut sen edistävän asiota, sillä lintu tietää, mitä tapahtuu missäkin kohtaa päivää. Lintujeni päivärytmiin kuuluu vapaana ulkoilu sisätiloissa, jonka jälkeen ne saavat ruuan häkissä. Kun rutiini on tuttu, linnut saattavat mennä jopa omatoimisesti häkkiin odottamaan ruokaansa. Oman toimintani muokkaaminen on siis helpompaa ja nopeampaa kuin linnun ehdollistaminen uusille toimintatavoille.

4 Lintu estradilla

Sirkusesityksissä käytettävien lintujen historiaa käsittelevää tietoa on rajoitetusti saatavilla. Linnut ohitetaan yleensä maininnalla linnut kesyeläinten joukossa ja tekstissä keskitytään villieläimiin sekä hevosiin. Linnut ja kanit yhdistetään taikatemppeihin, joissa ne lähinnä kadotetaan ja saadaan ilmestymään uudestaan. Linnun rooli sirkushistoriassa on ollut objektina, persoonatamana hahmona, ja sen rahallisen arvon ollessa villieläimiin verrattuna pieni voi kuvitella, että lintujen kohtelu ei aina ole täyttänyt nykyisin sirkuseläimille taattuja oikeuksia.

Perinteinen sirkus perustuu temppeihin, jännitykseen sekä estetiikkaan. Nykysirkuksessa sisältöön halutaan tuoda useimmiten jotain muuta, mikä kuljettaa esitystä eteenpäin kuten tarina tai sanoma. Ero näiden kahden välillä ovat myös eläimet, jotka perinteisessä sirkuksessa ovat usein osana ohjelmaa ja nykysirkuksessa niitä harvemmin näkee (Nurminen 2018, 6).

Esityksessämme haluan, että Ciro näyttäytyy subjektina, ei objektina. Ciro ei lavalla edusta lajia tai ole lajinsa edustaja vaan se esiintyy tasavertaisena yksilönä. Vaikka päätös tuoda se lavalle on minun, se ei esitä taitojaan, jotka minä olen sille opettanut. Sillä on oikeus kieltäytyä, jopa olla tulematta häkistään ulos. Sara Nurminen (2018) pohti opinnäytetyössään sirkuseläimen opettamista kieltäytymään ja mitä siitä seuraisi. Lopulta hän totesi, että tällaisen vaihtoehdon toteuttaminen olisi monimutkaista toteuttaa. Helpompaa on, että ihminen vain päättää (Nurminen 2018, 31). Cirolle on aina annettu valinnanvapaus tehdä tai olla tekemättä. Sillä on oma tahto, eikä sitä tarvitse kouluttaa kieltäytymään. Toki se ymmärtää, mistä sitä palkitaan ja tämä voi ohjata linnun toimintaa toivottuun suuntaan. Esitys on rakennettu niin, että sen muuttaminen linnun käyttäytymisen mukaan onnistuu.

4.1 Esitysluvat ja eläinoikeudet

Modernin käytännön säännöksiin pohjana eläinten oikeuksissa ihmisten kontrollissa on suurelta osin toiminut OIE:n (World Organisation for Animal Health) tunnustaman vuonna 1965 julkaistu lista ”viisi vapautta”. Hyvinvoinnin tarpeet voidaan täyttää tarjoamalla eläimille seuraavat viisi kohtaa:

1. Vapaus nälästä ja janosta.
2. Vapaus epämukavuudesta.
3. Vapaus kivuista, vammoista ja sairauksista.
4. Vapaus ilmaista normaalia käyttäytymistä.
5. Vapaus pelosta ja kärsimyksestä.

Eläinsuojelulain (693/2023) tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta. Lain avulla pyritään edistämään eläinten hyvinvointia ja kohtelua. Voimassa olevan eläinsuojelulain 50 a §:n mukaan eläimiä saadaan käyttää sirkuksessa vain aluehallintoviraston luvalla. 53 b §:n mukaan lupahakemuksessa tulee käydä ilmi toiminnan kohteena olevat eläinlajit ja eläinmäärät, siinä tulee olla selvitys eläinten pitopaikoista ja selvitys siitä, kuinka eläinten hoito on tarkoitus järjestää. Lisäksi hakemukseen tulee liittää kuvaus niistä ohjelmanumeroista, joihin eläimet osallistuvat, ja selvitys siitä, mitä temppuja eläimet näytöksissä suorittavat.

Sirkusluvan myöntämisen edellytyksenä on myös, että ohjelmanumeroissa on otettu huomioon pykälien 12 ja 13 mukaiset eläinten kohtelua koskevat vaatimukset (Eläinsuojelulaki 693/2023):

1. 12 § käsittelee eläinten kohtelun yleisiä vaatimuksia. Eläintä on kohdeltava rauhallisesti. Eläimen käsittelyssä ja koulutuksessa on pyrittävä käyttämään hyväksi sen lajityypillistä käyttäytymistä. Eläin on totutettava käsittelyyn ja pito-olosuhteisiin, jos se on pidettävän eläinlajin ja eläinten pitomuodon kannalta tarkoituksenmukaista. Jos eläin ei ole tottunut käsittelyyn, tämä on otettava huomioon eläintä käsiteltäessä. Luonnonvaraista eläintä tulisi käsitellä niin, ettei se kesyynny tarpeettomasti. (Eläinsuojelulaki 693/2023.)
2. 13 § puolestaan määrittelee millainen eläinten kohtelu on kielletty. Eläintä ei saa käsitellä tai kouluttaa kovakouraisesti tai muuten sillä tavalla, että sille aiheutetaan tarpeetonta kipua tai kärsimystä. Eläintä ei saa sitoa tarpeetonta kipua tai kärsimystä tuottavalla tavalla. Eläintä ei saa rasittaa eikä pitää kohtuuttoman ankarassa kurissa. Eläimen koulutuksessa ja käytössä on

otettava huomioon eläimen osaamistaso ja suorituskyky. Eläintä ei saa pakottaa yrittämään luonnollisten kykyjensä tai voimiensa ylittämistä. Eläintä ei myöskään saa tarpeettomasti vahingoittaa mm. sitä ei saa värjätä eikä sen ulkonäköä muuttaa. (Eläinsuojelulaki 693/2023.)

Lupa myönnetään, jos toiminta täyttää näiden kohtien osalta eläinsuojelulainsäädännössä asetettavat vaatimukset. (Eläinsuojelulaki 693/2023).

Aluehallintoviraston eli AVIn (2025) verkkosivuilta löytyy lisää tietoa eläinten näytteillä pitämisestä. Näihin kuuluu sirkuksen lisäksi eläimen pitäminen näytteillä eläintarhassa, kotieläinpihassa, pysyvässä ja kiertävässä eläinnäyttelyssä. Sirkuksessa tai teatterissa saa käyttää hevosia ja poneja, koiria, kissoja, kotieläiminä pidettäviä lintuja, jyrsijöitä kuten kaneja ja marsuja. Minulla on aluehallintoviraston antama ennakkopäätös hyväksynnästä esitysten suorittamiseen linnun kanssa. Lintuni ei myöskään kuulu CITES-säätelyn (Convention on International Trade In Endangered Species) piiriin.

4.2 Riskit ja niiden ehkäisy

Riskien huomioimisella toteutetaan OIEN:n eläinten ”viiden vapauden” listaa. Niillä ehkäistään vammojen syntymistä, poistetaan pelkoa aiheuttavia tilanteita ja lisätään vapautta ilmaista normaalia käyttäytymistä suuremman liikkumistilan muodossa. Lähtökohtana esiintymiselle on olla varmuus siitä, että lintu osaa laskeutua ja palata omistajansa luokse. Sen lisäksi linnulle pitää olla turvattu paikka esimerkiksi häkki, josta se otetaan ja mihin se palautetaan esiintymisen jälkeen. Mikäli tilassa on muita laskeutumipaikkoja korkealla, pitää olla varma, että tarvittaessa ihminen pääsee hakemaan linnun sieltä alas. Säännöllinen harjoittelu poikasvaiheessa edistää linnun aktiivisuutta ja taitoja mahdollistaen sille häkkiä laajemman elinpiiriin.

Ihanteellinen esitystila on mahdollisimman korkea, eikä katossa tai seinissä ole mitään ylimääräistä, johon lintu saattaisi haluta mennä tai mihin se voisi jäädä jumiin. Tilan ei tarvitse olla merkittävän iso, mutta etäisyys yleisöön tulisi olla

vähintään kaksi metriä. Tilan tulee olla hyvin valaistu ja yleisön olisi hyvä olla pimennossa. Silloin linnun lähteminen yleisöön on hyvin epätodennäköistä. Valaistuksen tulee olla tehty niin, että se ei häikäise lintua. Videokuvaaminen ja kuvien ottaminen on esityksessä kiellettyä.

Esitysmusiikkiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Sen täytyy olla sopivalla volyymilla, ettei se häiritse toimintaa lavalla. Yleisön ylimääräiset äänet ja reaktiot saattavat säikäyttää linnun, joka on luonnossa saaliseläin. Ylimääräinen jalkojen liikuttelu tai käsien nostaminen pään yläpuolelle ovat myös riskitekijöitä. Esitykseen ei voi tulla myöhässä, sillä oven avaaminen ei ole mahdollista enää esityksen alettua. Edellä mainitut tilanteet ehkäistään yleisössä ja ovella olevilla varmistajilla. He pitävät huolen siitä, että yleisön toiminta ei riskeeraa linnun terveyttä. Sen lisäksi teokselle on merkitty ikäraja 16 vuotta, jotta voidaan taata hiljaisuus ja keskittymisrauha lavalla.

4.3 Ciron matka esiintyjäksi

Taiteellisessa opinnäytetyössäni esiintyvä lintu on käsinruokittu kasvattajalta ostettu neitokakadu. Mahdollisuus lentää isossa tilassa vapaasti oli yksi syistä, joka inspiroi minut ottamaan hänet mukaan esitykseeni. Ciro saapui minulle yhdeksän viikon ikäisenä poikasena. Sille oli koulutettu valmiiksi kädelle astuminen, mikä helpotti valtavasti linnun käsittelyä poikasvaiheessa.

Koskiessani sitä sormella vatsaan, sen jalka nousi refleksin omaisesti kädelleni. Palkitsin tätä tapaa ja sen seurauksena sain Ciron oppimaan kädelle astumisen. Aloimme harjoittelemaan oleskelua eri raajoissa ja päässäni, tavoitteena tehdä siitä Ciron tuttu rutiini. Sen lisäksi lähdimme nopeasti tutustumaan erilaisiin ympäristöihin ja uusiin ihmisiin. Ciron on tarkoitus ymmärtää, että sen tulee istua olkapäällä eikä lähteä jokaisen kiinnostavan asian perään. Tämän oppiminen mahdollistaa linnun elinpiirin laajentamisen uusiin paikkoihin ja tulevaisuudessa ulos.

Poikasvaiheessa harjoittelimme ahkerasti erilaisia käskyjä. Näitä oli esimerkiksi kutsusta lentämistä kädelle ja odottaminen orrella paikallaan minun ollessa muualla. Silloin käytin linnun palkitsemiseen erilaisia herkkuja tai sen normaalia siemenseosta. Tämän seurauksena Ciro oppi uuden toimintamallin ansaiten siitä

palkinnon. Toistimme toivottuja toimintamalleja päivittäin, jotta ne vahvistuivat. Usein esimerkiksi koiran omistajalla on tapana opettaa eläimelle erilaisia temppuja ja palkita niitä siitä herkuilla. Oma tavoitteeni oli opettaa toiminnan kannalta olennaisia asioita, kuten luokseni lentämisen. En kuitenkaan koskaan kokenut tarvetta opettaa linnulle minkäänlaisia temppuja, vaikka monet linnut ovatkin poikkeuksellisen taitavia niitä oppimaan.

Kuva 7. Ciro kahden kuukauden ikäisenä poikasena

Muutaman kuukauden linnun omistamisen jälkeen arkemme Ciron kanssa muuttui haasteellisemmaksi, sillä Cirolla oli jatkuva tarve huomiolleni. Silloin tiesin, että minun tarvitsee ostaa sille lajitoveri. Olin huolissani siitä, miten toinen lintu vaikuttaa meidän suhteeseemme. Uuteen arkeen totuttelu kesyttämättömän linnun kanssa oli haastavaa, mutta sen hankinta oli kuitenkin oikea valinta. Ciro on edelleen riippuvainen huomiostani, mutta lajitoverin seura vapauttaa minulle välillä myös omaa aikaa. Opin jatkuvasti uusia asioita linnun omistamisesta ja myös yleistin niitä

muihin lintuihin. Myöhemmin toisen lintuni saapumisen myötä ymmärsin Ciron olevan erityinen.

Olemme harjoitelleet Ciron kanssa keskimäärin muutaman kerran viikossa noin tunnin kerrallaan. Harjoituksessa Ciro saa lentää vapaana salissa ja toimia oman tahtonsa mukaan. Minun tavoitteena on pitää kuitenkin lintu aina kontrollissani. Se tarkoittaa, että Ciro ei esimerkiksi tutki tilan tavaroita itsekseen tai oleskele kattoripustuksissa. Silloin se oppii ei-toivottuja käyttäytymismalleja. Vapaan tahdon mukaan toimiminen on siis lentämistä vapaana, mutta palaamista luokseni sen päätyttyä. Sen lisäksi se voi liikkua lattiatasossa mielensä mukaan, mutta sen on palattava lopuksi luokseni. Käytin aluksi harjoituksissa ortta linnun laskeutumisalustana. Harjoitusten alussa asetin linnun orrelle, jossa sillä oli mahdollisuus ensin observoida ympäristönsä. Nykyään emme käytä enää ortta harjoituksissa, sillä sitä ei tule olemaan myöskään esityksessä. Cirosta on kehittynyt taitava lentäjä, ja se osaa laskeutua luokseni virheittä.

Kuva 8. Ciro harjoituksissa poikasena (kesäkuussa 2024)

Keväällä 2025 olemme keskittyneet erityisesti siihen, että Ciro tunnistaa sille tutut ihmiset, eikä se lähesty vieraita ihmisiä lainkaan. Olemme harjoitelleet tilassa, missä on muita ihmisiä samanaikaisesti paikalla totutellen siihen, että Ciron tekeminen ei häiriinny heistä. Tämän kaltainen harjoittelu valmistaa meitä esitystilanteeseen.

Numero perustuu linnun vapaaehtoisuuteen. Esityksessä lintu tuodaan tilaan häkissä, jotta se on sille turvallista ja riskitöntä. Sen jälkeen häkki avataan ja lintu saa tulla sieltä halutessaan ulos. Linnulle on opetettu turvallisuuteen liittyviä käyttäytymismalleja, kuten kutsusta lentäminen ihmisen kädelle. Muuten sillä on vapaa tahto valita tekemisensä ja paikkansa lavalla. Ciro valitsee usein istumisen pään päällä, kiipeilemisen raajoja pitkin liikkeen mukana ja lentämisen isossa tilassa vapaana. (Kuva 9.)

kuva 9. Ciro harjoituksissa

Linnun tuomisessa suurempaan tilaan tulee ottaa huomioon monia asioita, joista jo aiemmin mainitsin turvallisuuteen liittyvässä luvussa. Mitä aikaisemmin poikasen totuttaa uudenlaisiin ympäristöihin, sitä vähemmän se vierastaa niitä. Jos tällaisissa tilanteissa tapahtuu eläimelle jokin negatiivinen kokemus, se tulee vastustamaan niitä tulevaisuudessa. Esiintyminen linnun kanssa ei olisi mahdollista, ellei se olisi sille mieluisaa.

Arki ja esitysharjoittelu eivät eroa merkittävästi toisistaan. Esitysharjoituksissa pyrin siihen, että lintu on ulottuvillani ja ymmärtää tarvittaessa tulla luokseni. Ciro selvästi nauttii uusista ympäristöistä ja tunnistaa jo musiikista, mitä aiomme seuraavaksi

tehdä. Arkena linnut ulkoilevat asunnossa yhdessä vapaana, enkä puutu silloin niiden toimintaan. Ne keksivät itse itselleen mieluisia puuhia, kuten omenatuoremehun juomisen kupistani tai kylpemisen. Kaikki kiiltävä on niille myös mieluista tutkittavaa ja uudet lelut vangitsevat mielenkiinnon pitkäksi aikaa. Ciron nuoruuden lempileluja olivat muoviset renkaat, jotka hän asetteli itselleen kaulakoruksi (kuva 10).

Kuva 10. Ciron vapaa-ajan leikit

5 Lopuksi

Koen opinnäytetyöni aiheen hyvin tärkeäksi ja ajankohtaiseksi. Nykypäivänä sirkuksessa harvoin käytetään eläimiä ja asenteet eläinten käyttöön ylipäätään ovat ristiriitaisia. Sara Nurmisen (2018) tekemästä pienen otoksen tutkimuksesta käy ilmi, että 95 % siihen vastanneista lapsista halusi nähdä eläimiä esityksissä, mutta kaikki sukupuolet ja ikäluokat huomioivassa tuloksessa alle puolet 45,3 % oli positiivisella kannalla. (Nurminen 2018, 39.) Sirkuseläimiksi miellettiin pääsääntöisesti koirat ja hevoset, joten tulosta ei voi yleistää koskemaan lintuja. Uskon, että asenteisiin vaikuttaa mielikuva sirkuseläimen roolista perinteisessä sirkuksessa. Eläimen yksilöllistäminen subjektin asemaan ja liittäminen nykysirkuksen genreen voisi muuttaa mielipiteitä.

Itselleni eläimen eettinen kohtelu on ollut itsestään selvä arvo koko toiminnan pohjana. Sirkuseläinten käyttämisen puolesta puhuu European Circus Assosiation. Se listaa kymmenessä kohdassaan mm. sirkuksen tarjoavan eläimelle motivaatiota ja stimulaatiota eläinsuojelulakien kanssa. Esityksien listataan myös pohjautuvan eläinten luonnolliselle käyttäytymiselle ja korostavan eläinten kauneutta ja taitoa (ECA 2014.) Olin ilahtunut löytäessäni tukea omalle ajattelulle ja sain tuosta energiaa jatkaa harjoittelua.

Uranuurtaja on ehkä liian suuri sana roolillemme, mutta se kuvaa parhaiten tilannetta, jossa Ciron kanssa olimme. Kaikki arjen käytännöt pitää neuvotella uusiksi, kun mukana on eläin. Muutos aiheuttaa aina vastarintaa, ja Cironkin kanssa tähän törmäsimme. Ciron tuominen lavalle lopputyössä vaati pelkän koulutuksen lisäksi myös lupia, ennakkopäätöksiä, harjoittelupaikkojen neuvotteluja, asenteiden muutoksia ja sinnikkyyttä. Mukaan mahtui myös suuria tunteita, koska reflektoin niitä myös Ciron puolesta. En kuitenkaan antanut periksi vaan halusin toteuttaa uniikin ideani loppuun asti. Matka Ciron kanssa saavuttaa esityksien ja valmistumiseni myötä ensimmäisen etappinsa.

Oma esitykseni on tarina Ciron ja minun kasvamisesta samankaltaisiksi olennoiksi, jotka ymmärtävät toisiaan ja jotka tasavertaisina näyttäytyvät yleisölle. Kategorioin esityksen kuuluvan tarinallisuutensa ja linnun roolin perusteella nykysirkuksen alle.

Ciron kasvuprosessin aikana pudottamat sulat ovat osa omaa esityspukuani symbolisina siipinä. Minä olen antanut itsestäni Cirolle ja Ciro minulle.

Sulat hänen siiviltään,
merkinä rohkeudesta,
merkinä vapaudesta.

Kerään ne osaksi itseäni,
osaksi ihoani, osaksi
matkaani.

Hän lentää ilman pelkoa,
ilman rajoja ja toivon, että
jonain päivänä minäkin
voisin.

Camilla Berg 2025

Lähteet

- AVI 2025. Eläinten pitäminen näytteillä. Aluehallintovirasto. Viitattu 8.2.2025.
<https://www.avi.fi>
- Cameron, M. (2012). Parrots: The Animal Answer Guide. Johns Hopkins University Press. Viitattu 5.3.2025. archive.org/details/parrotsanimalans0000came_t6p9
- Cameron, R. (2012). Papukaijojen hoito ja hyvinvointi. Helsinki: Lemmikkilinnut Kaijuli ry. Viitattu 26.2.2025.
- ECA 2014. Planet Circus. 10 gute Gründe für Tiere im Circus. European Circus Association. Viitattu 3.3.2025.
<http://www.europeancircus.eu/wpcontent/uploads/10guteGrundeTiere.pdf>
- Eläinsuojelulaki 693/2023.
- Harrison, G. J. & Lightfoot, T. 2005. Clinical Avian Medicine (Vol. 1 & 2). Spix Publishing. Viitattu 5.3.2025. harrisonsbirdfoods.com/clinical-avian-medicine/
- Harrison, G. J. & Lightfoot, T. 2005. Clinical Avian Medicine (Vol. 1 & 2). Spix Publishing. Viitattu 5.3.2025. harrisonsbirdfoods.com/clinical-avian-medicine/
- Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024a. Aloittelijan opas lemmikkilintuihin. Viitattu 27.2.2025. <https://www.kaijuli.fi/aloittelijan-opas>
- Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024b. Käyttäytyminen ja koulutus. Viitattu 15.2.2025. <https://kaijuli.fi/harrastajalle/artikkelit/kayttaytyminen-ja-koulutus>
- Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024c. Linnun hyvinvointi. Viitattu 28.1.2025. <https://www.kaijuli.fi>
- Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024d. Linnun perus- ja terveydenhoito. Viitattu 13.2.2025. <https://kaijuli.fi/harrastajalle/aloittelijan-opas/linnun-perus-jaterveydenhoito>
- Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024e. Papukaijan kesyttäminen ja käsittely. Viitattu 30.1.2025. <https://www.kaijuli.fi>

Lemmikkilinnut Kaijuli ry 2024f. Papukaijan perushoito. Viitattu 3.3.2025.

<https://www.kaijuli.fi>

Heidenreich, B. 2006. Positiivisen vahvistamisen perusteet. Lemmikkilinnut Kaijuli ry.

Viitattu 10.10.2024. <https://www.kaijuli.fi/harrastajalle/artikkelit/kayttaytyminen-jakoulutus/28-positiivisen-vahvistamisen-perusteet>

Maa- ja metsätalousministeriö 2021. Eläinsuojeluasetus: Lemmikkilintujen häkkien vähimmäiskoot. Viitattu 28.1.2025. <https://mmm.fi>

Meehan, C. L.; Millam, J. R., & Mench, J. A. 2003. Environmental enrichment for captive parrots: Effects of habitat complexity and management on behavior, welfare, and stress. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 6(3), 229–240.

Meehan, C.L.; Millam, J.R. & Mench, J.A. 2004. Foraging opportunity and increased physical complexity both prevent psychogenic feather picking by young Amazon parrots. *Applied Animal Behaviour Science*, 80(1), 71–85.

imodern 2024. Kuinka kauan papukaijat elävät ja miten voit pidentää elämäsi?

Viitattu 27.2.2025. <https://modern.htgetrid.com/fi/skolko-zhivut-popugai-1394>

Tuutti, J. 2012. Koulutusmenetelmien valinta ei ole mustavalkoista vaan harmaan sävyjä. Papukaija lemmikkinä. Viitattu 28.3.2025.

<https://www.papukaija.fi/artikkelit/kayttaytyminen-ja-koulutus/koulutusmenetelmien-valinta-ei-ole-mustavalkoista-vaan-harmaan-savyja/>

Papukaija.fi (n.d.). Papukaijojen biologia ja elinympäristöt. Viitattu 13.2.2025.

<https://www.papukaija.fi>

Papukaija.fi (n.d.). Papukaijan käsinruokinta ja poikasen kesyttäminen. Viitattu

30.1.2025. <https://www.papukaija.fi>

Papukaija.fi (n.d.). Papukaijan koulutus ja käyttäytyminen. Viitattu

30.1.2025. <https://www.papukaija.fi>

Pepperberg, I. M. (1999). *The Alex studies: Cognitive and communicative abilities of grey parrots*. Harvard University Press. Philippine de Sortiraparis 2025. "À ciel ouvert: Cirque Aïtal Théâtre du Rond-Pointissa. Sortir à Paris, 25.2.2025. Viitattu 10.3.2025.

<https://www.sortiraparis.com/fi/mitanahdapariisissa/nayta/articles/324921-a-ciel-ouvert-cirque-aital-theatre-du-rondpointissa>

Nurminen, S. 2018. Sirkuseläimet – nykypäivää vai historiaa? Opinnäytetyö. Esittävän taiteen koulutusohjelma. Sirkus. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 9.3.2025.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/157089/Nurminen_Sara.pdf?sequence=1&isAllowed=y

SEY 2025a. Lemmikkilinnut ja hyvinvointi: Käytännön ohjeet lemmikin omistajalle. Viitattu 28.1.2025. <https://sey.fi>

SEY 2025b. Papukaijoiden hyvinvointi ja hoito. Helsinki: Suomen eläinsuojelu. Viitattu 17.2.2025. <https://www.sey.fi>

Suomen eläintenkouluttajat ry 2023a. Eläinten koulutuksen perusteet. Viitattu 30.1.2025. <https://www.elaintenkouluttajat.com/artikkelit/suomen-elaintenkouluttajat-ryn-laus/>

Suomen eläintenkouluttajat ry 2023b. Positiivinen vahvistaminen mielihyvän tuottajana. Viitattu 9.4.2025. <https://www.elaintenkouluttajat.com/artikkelit/positiivinen-vahvistaminen/>

Suomen ympäristökeskus 2025a. CITES-lajien luvat ja velvoitteet. Viitattu 28.1.2025. <https://www.ymparisto.fi/fi/luvut-ja-velvoitteet/cites-lajien-luvut-ja-velvoitteet>

Suomen ympäristökeskus 2025b. Papukaijoihin liittyvä lainsäädäntö ja kaupankäynti. Viitattu 17.2.2025. <http://www.ymparisto.fi>

Valtioneuvosto (202X). Koirien, kissojen ja pieneläinten kotihoidon säädökset. Viitattu 27.2.2025. <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/koirien-kissojen-japienelainten-kotihoidon-saadokset>